

AUTEURSRECHT

In deze uitleg worden de volgende vragen beantwoord:

1. Hoe ontstaat auteursrecht?
2. Wat is een werk met een eigen oorspronkelijk karakter?
3. Wat zijn de overige eisen die de wet stelt aan een auteursrechtelijk beschermd werk?
4. Welke formele eisen worden gesteld aan het verkrijgen van auteursrechten?
5. Wat is de duur van auteursrecht?
6. Is het gebruiken van © verplicht om auteursrecht te claimen?
7. Wie is de maker van een auteursrechtelijk beschermd werk?
8. Wie is de auteursrechthebbende van een werk dat in teamverband is gemaakt?
9. Wie is de auteursrechthebbende van anonieme of onder een pseudoniem verschenen werken?
10. Rusten er auteursrechten op een werk dat nog niet af is?
11. Wie heeft de auteursrechten op werken van toeleveranciers* (*freelancers, fotografen, modellen etc.)?
12. Wat biedt het auteursrecht aan rechthebbenden?
13. Wat is openbaar maken en verveelvoudigen?
14. Geeft een bewerking op een oorspronkelijk werk ook auteursrecht?
15. Is een idee auteursrechtelijk beschermd?
16. Is een stijl auteursrechtelijk beschermd?
17. Is software auteursrechtelijk beschermd?
18. Kunnen auteursrechten worden overgedragen?
19. Gaan persoonlijkheidsrechten automatisch over naar de wettelijke of testamentaire
20. Kan een overdracht of een licentie van auteursrecht beperkt zijn?
21. Mag de maker zijn auteursrechtelijk beschermd werk nog veranderen nadat het is overgedragen?
22. Mag uit andermans werk worden geciteerd?
23. Mag een artikel of een boek gekopieerd worden?
24. Mogen er kopieën van beeldende kunst of van gebouwen worden gemaakt?
25. Is de auteurswet op Internet van toepassing?
26. Wat is Buma/Stemra?
27. Moet bijvoorbeeld op een personeelsfeest, waar muziek- of andere werken worden opgevoerd, toestemming van de rechthebbende worden gevraagd?
28. Zijn auteursrechten ook internationaal beschermd?
29. Wat is Intellectuele Eigendom en wat is Industriële Eigendom?
30. Welke rechtsvorderingen zijn er als er inbreuk gemaakt wordt op een intellectueel eigendomsrecht?
31. Is er in Nederland een wetenschappelijk instituut voor intellectueel eigendomsrecht?
32. Wat is de doelstelling van het Centrum voor Intellectueel Eigendomsrecht?
33. Wat is Stichting Reprorecht?

1. Hoe ontstaat auteursrecht?

Auteursrecht ontstaat op het moment van creatie van een werk met een eigen oorspronkelijk karakter, dat het stempel van de maker draagt.

2. Wat is een werk met een eigen oorspronkelijk karakter?

Om te bepalen of een werk een eigen oorspronkelijk karakter bezit kan gebruik worden gemaakt van een vuistregel: het moet menselijkerwijs zijn uitgesloten dat twee auteurs tot eenzelfde werk komen. Is dit het geval dan heeft het werk in de regel een eigen oorspronkelijk karakter.

3. Wat zijn de overige eisen die de wet stelt aan een auteursrechtelijk beschermd werk?

Het werk moet zintuiglijk waarneembaar zijn. Tevens moet het werk oorspronkelijk (origineel) zijn, hetgeen betekent dat er een band met de auteur moet zijn. Tenslotte wordt geëist dat het werk het persoonlijk stempel van de maker draagt; het werk moet het resultaat zijn van menselijk scheppen.

4. Welke formele eisen worden gesteld aan het verkrijgen van auteursrechten?

Voor het ontstaan van auteursrecht is in Nederland geen enkele formaliteit vereist, er hoeft niets geregistreerd te worden. Er hoeven geen formulieren ingevuld te worden, onderzoek of depot verricht te worden. Het recht ontstaat op het moment van de creatie. Dit is enerzijds een voordeel, echter anderzijds ook een nadeel. Doordat er geen formele eisen gesteld worden, weet men nooit zeker of een creatie wel auteursrechtelijk beschermd is. In geval van een conflict, beslist uiteindelijk de rechter of op een werk auteursrecht rust.

5. Wat is de duur van auteursrecht?

Het auteursrecht eindigt zeventig jaar na de dood van de maker. Het recht wordt automatisch geërfd door de wettelijke of testamentaire erfgenamen (met uitzondering van de persoonlijkheidsrechten).

Gaat het om een anoniem werk dan is de duur van het auteursrecht zeventig jaar vanaf de eerste openbaarmaking, te rekenen vanaf 1 januari van dat jaar. Hetzelfde geldt wanneer een rechtspersoon als de (fictieve) maker van het werk wordt beschouwd.

6. Is het gebruiken van © verplicht om auteursrecht te claimen?

© is de "copyright notice". Naast dit symbool moet de naam van de ontwerper en de datum van de eerste publicatie van het ontwerp vermeld worden. Hiermee geeft u aan auteursrechten te claimen. Het aanbrengen van © is niet verplicht. Echter het kan wel zeer nuttig zijn. De ontwerper geeft aan dat hij waarde hecht aan zijn creatie, waardoor het derden afschrikt het werk te kopiëren. Een derde kan nimmer beweren dat hij niet op de hoogte was van de auteursrechtelijke bescherming, hetgeen van belang kan zijn bij vorderen van een schadevergoeding.

7. Wie is de maker van een auteursrechtelijk beschermd werk?

De maker is de 'schepper' en niet de uitvoerder. Dus de schrijver in plaats van de drukker, de architect en niet de aannemer of timmerman. Er is wel een belangrijke uitzondering. Als het werk in dienstverband wordt gemaakt, is de werkgever in beginsel de maker en dus de auteursrechthebbende. Wordt het werk niet gemaakt in het kader van een dienstbetrekking, dan rust het auteursrecht weer bij de maker.

8. Wie is de auteursrechthebbende van een werk dat in teamverband is gemaakt?

Als er een duidelijke scheiding aan te brengen is tussen de afzonderlijke bijdragen, dan heeft iedere maker op zijn onderdeel zijn eigen auteursrecht. Is ieders aandeel niet duidelijk, dan krijgen de makers een gemeenschappelijk auteursrecht op het geheel.

9. Wie is de auteursrechthebbende van anonieme of onder een pseudoniem verschenen werken?

Wanneer het opsporen van de maker niet mogelijk blijkt te zijn, wordt de uitgever of de drukker van het werk als auteursrechthebbende beschouwd. Dit komt veel voor bij jaarverslagen of reclamefolders van ondernemingen.

10. Rusten er auteursrechten op een werk dat nog niet af is?

Op alle stadia van een ontwerp rusten auteursrechten, ook op kladjes of ontwerptekeningen, op voorwaarde dat deze kladjes voldoen aan de eisen die gesteld worden aan een auteursrechtelijk beschermd werk.

11. Wie heeft de auteursrechten op werken van toeleveranciers, zoals freelancers, fotografen, modellen etc.?

Als er niets geregeld wordt, behouden de toeleveranciers zelf het auteursrecht. Wanneer een grafisch ontwerper de opdracht wordt gegeven een logo te ontwikkelen, dan blijven de auteursrechten in principe bij de grafisch ontwerper, ook al krijgt deze rijkelijk betaald. De ontwerper zou in principe telkens een rekening kunnen sturen als zijn ontwerp wordt afgedrukt op het briefpapier. Het is belangrijk hier duidelijke afspraken over te maken.

12. Wat biedt het auteursrecht aan rechthebbenden?

De auteursrechthebbende is de enige die zeggenschap heeft over de wijze waarop het beschermde werk door derden wordt gebruikt of geëxploiteerd. Hij kan bijvoorbeeld toestemming verlenen (een licentie) en daarvoor royalty's (een percentage van de verkoopprijs) vragen, of voorwaarden stellen aan het gebruik. Ook kan hij elk gebruik (openbaar maken en vervoudigen) door derden verbieden.

13. Wat is openbaar maken en verveelvoudigen?

Verveelvoudigen is het maken van identieke exemplaren van een werk (bijvoorbeeld reproduceren, kopiëren, afdrukken etc.), en tevens het maken van een bewerking van een werk (bijvoorbeeld het bewerken van een boek tot film). Iedere gedeeltelijke bewerking of nabootsing van een werk in gewijzigde vorm is een verveelvoudiging.

Openbaar maken is het beschikbaar stellen van een werk (of een vervoudiging) aan het publiek (bijvoorbeeld tentoonstellen, uitzenden etc.). De auteursrechthebbende kan (financiële) voorwaarden stellen aan het openbaar maken en/of vervoudigen van zijn werk, of het verbieden.

Beide handelingen, openbaar maken en verveelvoudigen, zijn voorbehouden aan de auteursrechthebbende, tenzij anders is overeengekomen.

14. Geeft een bewerking op een oorspronkelijk werk ook auteursrecht?

Ja, degene die een andermans creatie bewerkt krijgt op die bewerking ook auteursrecht. Een bewerking is bijvoorbeeld een verfilming of een vertaling van een boek. Het recht op het oorspronkelijke werk blijft onverminderd bestaan. Degene die deze verfilming of het vertaalde boek wil gaan bewerken, moet rekening houden met zowel het auteursrecht van de bewerker, als het auteursrecht op het oorspronkelijke werk. Er rusten ook auteursrechten op een werk dat nog niet af is, bijvoorbeeld een schets of een kladje.

15. Is een idee auteursrechtelijk beschermd?

Nee, een idee (of concept) is in principe niet auteursrechtelijk beschermd. De algemene gedachte is zelfs dat een idee volledig rechtenvrij is. Probleem bij conceptbescherming is vaak dat het concept onvoldoende te concretiseren is om in zijn geheel te beschermen. Ook is men van mening dat er een zekere vrijheid moet bestaan in het uitdenken en uitwerken van ideeën zonder daarbij steeds geremd te worden in de rechten van een ander. Het is echter wel mogelijk om bepaalde concrete, zintuigelijk waarneembare voorwerpen uit het concept te beschermen. Enkele "beschermingsgebieden" komen daarvoor in aanmerking: het auteursrecht, het merkenrecht, het modellenrecht en eventueel het octrooirecht.

16. Is een stijl auteursrechtelijk beschermd?

Nee, net als een idee of een concept is een persoonlijke stijl of een bepaalde manier van werken niet beschermd. Iedereen mag hier op voortbouwen of zich hierdoor laten inspireren.

17. Is software auteursrechtelijk beschermd?

Ja, net als bijvoorbeeld muziekcomposities, boeken en foto's, is ook software auteursrechtelijk beschermd. Bij de aankoop van een softwarepakket wordt een licentie (gebruiksrecht) verkregen. Deze licentie geeft in principe het recht om de software op één computer te installeren. Maken meerdere mensen gebruik van de software, dan moeten er meerder licenties worden aangeschaft.

18. Kunnen auteursrechten worden overgedragen?

Ja, deze kunnen geheel of gedeeltelijk worden overgedragen. Deze overdracht dient wel schriftelijk plaats te vinden. Een overdracht is overigens niet noodzakelijk om een werk te kunnen uitgeven. Het verlenen van een licentie (toestemming) kan voldoende zijn. Een licentie hoeft, in tegenstelling tot de overdracht, niet schriftelijk te worden vastgelegd. Deze kan ook mondeling of stilzwijgend worden verleend. Degene die op eigen initiatief een artikel aan een krant toezendt, geeft daarmee te kennen dat zijn artikel ook daadwerkelijk geplaatst mag worden.

19. Gaan persoonlijkheidsrechten automatisch over naar de wettelijke of testamentaire erfgenamen?

Het persoonlijkheidsrecht is het recht van de maker van een werk om op te treden tegen wijzigingen en verminkingen van het werk of het niet juist vermelden van de naam van de maker bij het werk. De persoonlijkheidsrechten zijn niet overdraagbaar. In geval van overlijden gaan ze alleen over als de maker daarvoor bij testament of codicil iemand voor heeft aangewezen. De persoonlijkheidsrechten gelden nooit langer dan het auteursrecht zelf.

20. Kan een overdracht of een licentie van auteursrecht beperkt zijn?

Ja, de auteursrechthebbende kan zelf bepalen wat hij wenst over te dragen en tegen welke vergoeding. De overdracht kan bijvoorbeeld voor een bepaald gebied gelden of voor een beperkte duur. Hetzelfde geldt voor een toestemming.

21. Mag de maker zijn auteursrechtelijk beschermd werk nog veranderen nadat het is overgedragen?

Ja, in beginsel wel. Echter, deze veranderingen moeten wel redelijk zijn. Zo mag een schilder, nadat zijn werk is verkocht, zijn schilderij niet meer veranderen. Overigens zijn bij de verkoop van een schilderij de auteursrechten niet overgedragen, het mag bijvoorbeeld niet zomaar veelevoudig worden.

22. Mag uit andermans werk worden geciteerd?

Ja, binnen redelijke grenzen mag worden geciteerd wanneer de bron en de naam van de maker worden vermeld. Uit bijvoorbeeld artikelen, scripties, etc. mogen delen geciteerd worden. Foto's en korte werken mogen echter in hun geheel geciteerd worden. Uit ongepubliceerde werken mag nooit worden geciteerd.

23. Mag een artikel of een boek gekopieerd worden?

In het kader van eigen gebruik of studie mag iedereen een paar kopieën uit andermans beschermde werk maken. Het is echter verboden om gehele werken te kopiëren. Ook mogen de kopieën niet aan anderen worden gegeven.

24. Mogen er kopieën van beeldende kunst of van gebouwen worden gemaakt?

Iedereen mag voor zichzelf foto's, tekeningen of filmopnamen maken van blijvend op of aan de openbare weg zichtbaar gestelde werken, ook als deze auteursrechtelijk zouden zijn beschermd. Deze mogen echter niet zomaar gepubliceerd worden of publiekelijk in omloop worden gebracht, wanneer de betreffende auteursrechtelijk beschermde werken de hoofdvoorstelling vormen in de afbeeldingen. Voor het in omloop brengen van een Ansichtkaart van de nieuwe vleugel van het Van Gogh Museum, zal voorafgaand toestemming aan de auteursrechtelijke gevraagd moeten worden. Gaat het echter om een kaart waarop dit werk wel te zien is, maar niet zozeer de blikvanger is, dan hoeft er geen toestemming gevraagd te worden.

25. Is de auteurswet op Internet van toepassing?

Ja, het gewone recht, dus ook de Auteurswet is op Internet van toepassing. Dit betekent dat auteursrechtelijk beschermde werken niet zomaar op Internet geplaatst kunnen worden. De rechten op een foto uit een bedrijfsfolder liggen veelal bij de fotograaf. Als er toestemming is om de foto in de bedrijfsfolder te gebruiken, betekent dat niet automatisch een vrijbrief voor plaatsing op de homepage.

26. Wat is Buma/Stemra?

Bij Buma/Stemra zijn 12.000 Nederlandse componisten en tekstdichters aangesloten. Deze componisten en tekstdichters hebben Buma/Stemra verzocht hun auteursrecht te exploiteren. Zij hebben hun rechten daartoe overgedragen aan Buma/Stemra. Ook de rechten van vrijwel alle buitenlandse componisten worden, voor zover het gaat om gebruik van hun muziek in Nederland door Buma/Stemra geëxploiteerd. In ieder land bestaat een bedrijf dat vergelijkbaar is met Buma/Stemra. De meeste buitenlandse componisten en tekstdichters hebben de organisatie in hun land verzocht hun rechten te exploiteren. Al deze organisaties hebben overeenkomsten met elkaar gesloten. Op basis van deze overeenkomsten verleent Buma/Stemra tegen betaling toestemming voor het gebruik van vrijwel alle beschermde muziek.

27. Moet bijvoorbeeld op een personeelsfeest, waar muziek- of andere werken worden opgevoerd, toestemming van de rechthebbende worden gevraagd?

Ja, het laten horen van muziek tijdens een personeelsfeest wordt door de Auteurswet gezien als een vorm van openbaar maken, waarvoor toestemming nodig is. Hiervoor moet men zich wenden tot Buma/Stemra. Overigens worden de naburige rechten niet geregeld door Buma/Stemra.

28. Zijn auteursrechten ook internationaal beschermd?

De regels met betrekking tot auteursrecht in het internationale verkeer zijn vastgelegd in twee verdragen (de Berner Conventie en de Universele Auteursrecht Conventie), waarbij zeer veel landen zijn aangesloten. In ieder land geniet de auteursrechtelijke dezelfde bescherming als aan de onderdanen van dat land zou worden gegeven. Dit impliceert dat de maker van een werk in verschillende landen verschillend 'nationaal auteursrecht' heeft.

29. Wat is Intellectuele Eigendom en wat is Industriële Eigendom?

Intellectuele Eigendom is breder dan Industriële Eigendom.

De Industriële Eigendom omvat het merkenrecht, octrooirecht (een uitvinding van nieuwe en technische aard), tekeningen- en modellenrecht (het uiterlijk van een nieuw gebruiksvoorwerp), kwekersrecht (nieuwe soorten planten en bloemen), handelsnaamrecht, recht op topografieën van halfgeleiders en het recht op geografische aanduidingen (bv. Oorsprongsbenamingen).

De Intellectuele Eigendom omvat naast het hierboven genoemde ook auteursrechten en naburige rechten (bijvoorbeeld rechten op geschriften, muziekwerken, toneelstukken, audiovisuele werken, schilderijen en tekeningen, beeldhouwwerken, fotografische werken, bouwkunstwerken, geluidsopnamen, op- of uitvoeringen van musici, toneelspelers of zangers, omroepuitzendingen, computerprogrammatuur).

30. Welke rechtsvorderingen zijn er als er inbreuk gemaakt wordt op een intellectueel eigendomsrecht?

Er kan een gebruik verbodsactie worden ingesteld. Dit gebeurt meestal via een kort geding. Tevens kan een opgave van de namen en adressen van toeleveranciers en afnemers, een opgave van verkochte aantallen en een bevel tot terughalen van uitgeleverde goederen geëist worden. Daarnaast kan er beslag worden gelegd op de inbreukmakende goederen. Tevens kan in sommige gevallen een actie tot schadevergoeding worden ingesteld. Bovendien kan een afdracht van de winst gevorderd worden.

31. Is er in Nederland een wetenschappelijk instituut voor intellectueel eigendomsrecht?

Het Centrum voor Intellectueel Eigendomsrecht (CIER) bestaat sinds 1986.

Het CIER is onderdeel van de Disciplinegroep Privaatrecht van de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Utrecht en is gehuisvest in het Molengraaff Instituut voor Privaatrecht, Nobelstraat 2a, 3512 EN in Utrecht.

Webadres: www.law.uu.nl/priv/

32. Wat is de doelstelling van het Centrum voor Intellectueel Eigendomsrecht?

Het CIER heeft als primaire doelstelling kennisverbreding en kennisverspreiding op het gebied van de intellectuele eigendom zowel binnen de wetenschappelijke wereld als daarbuiten.

De expertise van het CIER betreft de intellectuele eigendom in ruime zin.

Daartoe behoren zowel traditionele onderdelen zoals het auteursrecht en de industriële eigendom, als nieuwe onderdelen zoals het mediarecht en het reclamerecht. Het CIER beschikt bovendien over bijzondere expertise op het gebied van het octrooirecht.

33. Wat is Stichting Reprorecht?

Op grond van de Wetswijziging Reprorecht van 1 februari 2003 mag het bedrijfsleven enkel auteursrechtelijke beschermde werken (bijvoorbeeld boeken, kranten, losbladige uitgaven, nieuwsbrieven, artikelen uit dagbladen of tijdschriften alsmede foto's en tekeningen die in dergelijke media zijn opgenomen) kopiëren indien zij daar een vergoeding voor betaalt. De Stichting Reprorecht is door de Minister van Justitie aangewezen om de verschuldigde vergoedingen bij het Bedrijfsleven te innen. De verschuldigde vergoeding is vastgesteld op € 0,045 per kopie. Bedrijven en instellingen ontvangen jaarlijks een factuur (ingeval van jaarlijks minder dan 50.000 fotokopieën) of berekening (ingeval van jaarlijks van meer dan 50.000 fotokopieën) waarin de volgens de Stichting verschuldigde vergoeding gespecificeerd is aangegeven. Zowel de factuur als de berekening moeten worden gezien als een voorstel voor de te betalen vergoeding, iedere onderneming krijgt namelijk een termijn van 30 dagen na factuurdatum om gecorrigeerde gegevens te verstrekken indien de onderneming het niet eens is met de hoogte van de vastgestelde vergoeding.